

Samverkan för en hållbar äldreomsorg: Systemomställning genom samverkan med civilsamhället

Publik redovisning av genomförande, resultat och
lärdomar

Koordinerande organisation: Göteborgsregionens kommunalförbund

Projektledare: Lisa Ruuth

Titel: Samverkan för en hållbar äldreomsorg: Systemomställning genom samverkan med civilsamhället

Engelsk titel: Collaboration for Sustainable Elderly Care: System Transformation through Partnership with Civil Society

Projektperiod: februari 2025 – september 2025

Projektnummer:

Diarienummer: 2024-03936

Övriga projektdeltagare och deras organisation: RF-SISU Västra Götaland och Svenska Röda Korset

Datum: 2025-10-15

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	4
2	Genomförande	4
3	Resultat	6
4	Slutsatser och lärdomar	7
5	Bilagor och länkar	8

1 Sammanfattning

Bakgrunden till förstudien *Samverkan för en hållbar äldreomsorg: Systemomställning genom samverkan med civilsamhället* är den växande utmaning som äldreomsorgen står inför. Demografins utveckling innebär att färre personer i yrkesverksam ålder ska ta hand om allt fler äldre, vilket kommer att utmana både ekonomi, kompetensförsörjning och arbetssätt. Samtidigt finns ett växande politiskt och praktiskt intresse för att involvera civilsamhället som en kompletterande kraft till den offentliga omsorgen. Göteborgsregionens 13 medlemskommuner har identifierat behovet av en systemomställning inom äldreomsorgen, där samverkan med civilsamhället är central. Förstudien har haft som syfte att undersöka och definiera hur en sådan omställning kan realiseras genom ökad samverkan. Arbetet har genomförts genom behovs-, aktörs-, resurs- och omvärldsanalyser, samt genom dialoger och workshops med kommunala företrädare och civilsamhällesaktörer. Resultaten visar att civilsamhället har stor potential att bidra med förebyggande, sociala och hälsofrämjande insatser som kan fördröja behovet av kommunalt stöd. Samverkan kan också bidra till ökad jämlikhet i tillgången till tjänster, särskilt för grupper som annars är svåra att nå. Samtidigt identifieras hinder såsom brist på gemensam struktur, språk och mål, skillnader i organisationskultur och kapacitet, samt resursbrist. Särskilt hos ideella aktörer. Förstudien har resulterat i en handlingsplan, som kan ligga till grund för ett framtida genomförandeprojekt. Denna plan syftar till att konkretisera vilka steg som behöver tas för att uppnå en strukturerad och långsiktigt hållbar samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle. De viktigaste slutsatserna är att: Samverkan kräver tydlig ansvarsfördelning, gemensam målbild och långsiktiga partnerskap. Civilsamhället behöver stöd för att kunna delta på lika villkor. Kommunerna har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för samverkan, men det krävs ett regionalt angreppssätt för att möta utmaningen gemensamt. Förstudien har genererat ny kunskap om samverkansdynamik, hinder och möjliggörare, samt om civilsamhällets roll i äldreomsorgen. Den har också bidragit till ökad förståelse för hur en systemomställning kan initieras och förankras i praktiken med potential att inspirera andra regioner och verksamheter.

2 Genomförande

Förstudien har genomförts under perioden februari till och med september 2025.

Arbetet har strukturerats i flera delmoment som tillsammans bidragit till att belysa förutsättningarna för en systemomställning inom äldreomsorgen genom stärkt samverkan med civilsamhället:

1. Omvärldsanalys

Inledningsvis så gjordes en omvärldsanalys inom området. Flera olika dokument och studier granskades för att leta efter aktuella trender och goda exempel inom området samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhället med fokus på äldreomsorgen. Analysen har byggts på rapporter, forskningspublikationer, myndighetsdokument och nyhetsartiklar.

2. Aktörs-, resurs- och behovsanalys

Nästa steg i förstudien var att vi kartlade civilsamhällets aktörer, ideella organisationer, föreningar och frivilliga för att sedan undersöka deras syn på och erfarenhet av samverkan. Vårt mål var en så bred perspektivinsamling som möjligt. Genom en enkät som skickades ut till identifierade civilsamhällesaktörer samt till chefer inom kommunal äldreomsorg i Göteborgsregionens 13 medlemskommuner fångade vi upp deras tankar om hinder och framgångsfaktorer i samverkan samt behov framåt. Enkäten skickades ut till Göteborgsregionens 13 medlemskommuner samt till 40 civilsamhällesaktörer. Svarsperioden pågick mellan 2025-03-17 – 2025-05-31. Vi fick totalt in 45 svar. I sista frågan i enkäten fick man svara på om man ville vara med i en arbetsgrupp med syfte att, utifrån de samlade enkätsvaren, arbeta fram en konkret handlingsplan. Vi fick in 15 intresseanmälningar och samtliga bjöds in till dialogen som beskrivs nedan. Enkätfrågorna har bilagats slutrapporten.

3. Dialog

Genom dialog i form av fokusgrupp med företrädare från såväl kommun som civilsamhälle analyserade och konkretiserade vi de gemensamma enkätsvaren. Detta arbete resulterade i en handlingsplan som beskriver vilka fortsatta steg som behöver tas för att uppnå en strukturerad och långsiktigt hållbar samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle.

Förstudien har genomförts i samverkan mellan följande organisationer:

- **Göteborgsregionens kommunalförbund (GR)** har varit projektägare och koordinerande arbetet.
- **RF-SISU Västra Götaland** har varit projektpart och bidragit med civilsamhällets perspektiv, deltagit i workshops och delat erfarenheter från samverkan inom idrottsrörelsen.
- **Svenska Röda Korset** har varit projektpart och har tillfört kunskap om frivilliga insatser och socialt stöd till äldre, samt deltagit i kartläggning och dialoger.

3 Resultat

Förstudien har genererat ett antal resultat som tillsammans ger en fördjupad förståelse för hur en systemomställning inom äldreomsorgen kan realiseras genom stärkt samverkan med civilsamhället. Resultaten bygger på behovs-, aktörs-, resurs- och omvärldsanalyser samt dialoger med relevanta aktörer inom både offentlig sektor och civilsamhälle.

Genom förstudiens olika arbetsmoment, omvärldsanalys, behovs-, aktörs- och resursanalys och dialog i fokusgrupp har förstudien identifierat ett brett behov av att komplettera den kommunala äldreomsorgen med förebyggande, sociala och hälsofrämjande insatser. Civilsamhället lyfts fram som en möjliggörare för att fördröja behovet av kommunalt stöd och främja äldres välbefinnande.

Förstudien har identifierat flera hinder för samverkan, såsom brist på gemensam struktur, språk och mål, skillnader i organisationskultur och kapacitet, samt resursbrist, särskilt hos ideella aktörer. Samtidigt har framgångsfaktorer lyfts fram såsom tydlig ansvarsfördelning, gemensam målbild, långsiktiga partnerskap, ömsesidigt förtroende, gemensam utbildning och dialogplattformar. Enkätsvaren visar att 87,5 % av de svarande har erfarenhet av samverkan med civilsamhället. De största hindren som lyfts är brist på kommunikationskanaler, resurser och tillit. Samtidigt uttrycks en vilja att utveckla samverkan vidare.

Resultaten visar att goda relationer, öppen kommunikation och tydliga roller är avgörande för framgångsrik samverkan i vardagen. På verksamhetsnivå krävs strukturer, respekt för roller och gemensamma mål och på samhällsnivå krävs tydlig styrning, respektfull dialog och erkännande av alla aktörers insatser.

Utifrån de gemensamma enkätsvaren togs en konkret handlingsplan fram som beskriver vilka fortsatta steg som behöver tas för att uppnå en strukturerad och långsiktigt hållbar samverkan. Denna plan inkluderar gemensamma mål, strategier och förslag på samarbetsmodeller som kan testas i ett framtida genomförandeprojekt.

Under det förberedande projektet identifierades MUCF:s [samverkansmodell](#) som särskilt relevant, med stor potential att vidareutvecklas och anpassas till äldreomsorgs- och hälsofrämjandeområdet. Mot denna bakgrund tillfrågades MUCF att delta i en genomförandeansökan inom *Vinnovas utlysning Impact Innovation – Genomförandeprojekt för en reformerad offentlig sektor*. Intresset från MUCF var stort, men enligt myndighetens interna riktlinjer var det dock inte möjligt att vara medsökande i denna typ av projekt, vilket innebar att formellt deltagande inte kunde ske. Göteborgsregionen ser emellertid MUCF:s arbete och kompetens som en central resurs för det fortsatta utvecklingsarbetet, och avser att hålla en nära dialog med myndigheten om framtida samarbetsmöjligheter, inte minst för att kunna erbjuda riktade utbildningsinsatser till kommunerna kring hur man etablerar en strukturell samverkan med civilsamhället på bästa sätt.

Genom att involvera civilsamhället kan äldreomsorgen nå grupper som annars är svåra att nå, vilket bidrar till ökad jämlikhet och tillgång till tjänster. Förstudien adresserar systemproblematik och belyser lösningar på aktuella utmaningar inom äldreomsorgen.

4 Slutsatser och lärdomar

Förstudien visar att en systemomställning inom äldreomsorgen, där civilsamhället spelar en aktiv och långsiktig roll, är både möjlig och nödvändig. Genom behovs-, aktörs-, resurs- och omvärldsanalyser har förstudien identifierat såväl hinder som möjliggörare för en mer strukturerad samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhälle.

Slutsatser

- Det finns ett växande politiskt och praktiskt stöd för att involvera civilsamhället i äldreomsorgen. Detta märks bland annat i nationella strategier och överenskommelser.
- Samverkan kan bidra till att fördröja behovet av kommunalt stöd genom förebyggande, sociala och hälsofrämjande insatser. Civilsamhället har potential att nå grupper som annars är svåra att nå, vilket bidrar till ökad jämlikhet i tillgången till tjänster.
- För att samverkan ska fungera krävs tydlig ansvarsfördelning, gemensam målbild, långsiktiga partnerskap och ömsesidigt förtroende. Det behövs också gemensamma utbildningsinsatser och dialogplattformar.

Resultaten från förstudien ligger till grund för den handlingsplan som beskriver vilka fortsatta steg som behöver tas för att uppnå en systemomställning. Denna plan kan användas som underlag för ett framtida genomförandeprojekt, där samverkansmodeller testas och utvärderas i praktiken.

Förstudien har också bidragit till att öka kunskapen om civilsamhällets roll i äldreomsorgen, vilket kan användas av kommuner, civilsamhällesaktörer och beslutsfattare för att utveckla nya arbetssätt och strategier. Resultaten har redan börjat spridas via nätverk, seminarier och presentationer inom Göteborgsregionen och nationellt.

Lärdomar

- **För kommuner:** Samverkan kräver tid, resurser och ett tydligt mandat. Det är avgörande att bygga strukturer som möjliggör långsiktigt arbete bortom projektlogik.

- **För civilsamhället:** Det finns ett stort engagemang, men också behov av stöd för att kunna delta på lika villkor. Samverkan måste bygga på respekt för olika organisationskulturer och förutsättningar.
- **För projektledningen:** Det är viktigt att arbeta inkluderande och lyssna in olika perspektiv. Från äldre, anhöriga, offentlig förvaltning och civilsamhällesaktörer. En bred förankring ger legitimitet och ökar möjligheten till implementering.

5 Bilagor och länkar

1. Enkät
2. Slutredovisning i PowerPoint-format

Enkät samverkan mellan civilsamhälle och kommun

Göteborgsregionens kommunalförbund bedriver en förstudie som syftar till att kartlägga samverkan och samverkansbehov mellan äldreomsorg och civilsamhället genom dialog. Vi står inför en framtid där vi måste samverka mer och arbeta tillsammans. Målet med dialogen är att:

- Identifiera roller och insatser från civilsamhället gällande samverkan på individ, verksamhets och strukturell nivå
- Identifiera och analysera hinder och möjligheter hos personal, chefer och civilsamhälle gällande samverkan lagstiftning- och organisationsfrågor.
- Identifiera gemensamma målbilder och samverkansformer. Identifiera önskat läge för hur och vad i samverkan.

Dialogprocessens kommer att se ut så här:

- En bred perspektivinsamling via den här enkäten
- Bearbetning och prioritering av arbetsgrupp med bred representation
- Resultat av dialogen kommer att ligga till grund för framtida utveckling av samverkan med civilsamhället i GR:s kommuner.

Dina svar är viktiga!

Förstudien finansieras av Vinnova och SustainGov och Impact Innovation

Har du frågor om förstudien eller om enkäten är du välkommen att höra av dig till projektledare Lisa Ruuth lisa.ruuth@goteborgsregionen.se

Jag representerar

☐ Civilsamhället

☐ Kommun

Vad har du för roll i din organisation?

☐ Chef

☐ Medarbetare

☐ Annat

Har du, i din yrkesroll, samverkat med kommun/civilsamhälle?

☐ Ja

☐ Nej

Vad har varit den viktigaste förutsättningen för att samverkan har lyckats för dig som medarbetare/chef?

Vad har varit den viktigaste förutsättningen för att samverkan har lyckats på verksamhetsnivå?

Vad har varit den viktigaste förutsättningen för att samverkan har lyckats på strukturell-/samhällsnivå?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan för dig som medarbetare/chef?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan på verksamhetsnivå?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan på strukturell-/samhällsnivå?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan för dig som medarbetare/chef?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan på verksamhetsnivå?

Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan på strukturell-/samhällsnivå?

Vad ska vi samverka om i framtiden?

Hur ska samverkan se ut?

I dialogprocessen kommer vi att ha två arbetsgruppsmöten i augusti 2025 för att fördjupa och tydliggöra de svar som inkommit genom enkäten. Är du intresserad och har möjlighet att delta? Uppge i så fall kontaktuppgifter nedan så återkommer vi till dig. Arbetsgruppen har ett begränsat antal platser och vid stort intresse kan vi behöva fördela platserna.

Samverkan för en hållbar äldreomsorg: Systemomställning genom samverkan med civilsamhället

Slutredovisning av förstudie hösten 2025

Samverkan för en hållbar äldreomsorg: Systemomställning genom samverkan med civilsamhället

Förstudien har utförts inom SustainGov, ett program inom ImpactInnovation som är Sveriges stora innovationssatsning av Vinnova, Formas och Energimyndigheten för att tackla vår tids och framtidens utmaningar

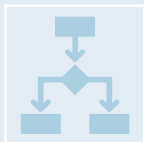

VINNOVA

Syfte: Undersöka och definiera hur en systemomställning inom äldreomsorgen kan realiseras genom ökad samverkan med civilsamhället

Hur: Genom behovs-, aktörs-, resurs- och omvärldsanalys

Mål: En handlingsplan för samverkan som ska beskriva vilka fortsatta steg som behöver tas för att få till stånd en systemomställning

Omvärldsanalys

Övergripande slutsatser:

- Det finns ett växande intresse och politiskt stöd för att involvera civilsamhället i äldreomsorgen
- Samverkan kan bidra till att fördröja behovet av kommunens stöd genom förebyggande, sociala och hälsofrämjande insatser

Hinder och utmaningar:

- Brist på gemensam struktur, språk och mål
- Skillnader i organisationskultur och kapacitet
- Resurs- och tidsbrist, särskilt hos ideella aktörer

Framgångsfaktorer:

- Tydlig ansvarsfördelning och gemensam målbild
- Långsiktiga partnerskap och ömsesidigt förtroende
- Gemensam utbildning och dialogplattformar

Behovs-, aktörs-, resurs-analys

BRED PERSPEKTIVINSAMLING
GENOM ENKÄT

BEARBETNING AV INKOMNA
SVAR I PROJEKTGRUPP

FÖRDJUPNING OCH
PAKETERING I ARBETSGRUPP

Resultat – Vad har varit den viktigaste förutsättningen för att samverkan har lyckats....

...för dig som
medarbetare/chef?

- Goda relationer, öppen kommunikation och tydliga roller är nyckeln till framgångsrik samverkan i vardagen

...på
verksamhetsnivå?

- Tydliga strukturer, respekt för roller och ett gemensamt mål främjar effektiv samverkan på organisationsnivå

...på strukturell-
/samhällsnivå?

- Framgångsrik samverkan på samhällsnivå kräver tydlig styrning, respektfull dialog och erkännande av alla aktörers insatser

Resultat – Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan...

...för dig som
medarbetare/chef?

- Brist på kommunikationskanaler, resurser och tillit har skapat hinder i det dagliga samarbetet

...på
verksamhetsnivå?

- Otillräckliga resurser, otydliga beslut och låg prioritet försvårar samverkan

...på strukturell-
/samhällsnivå?

- Strukturella brister i finansiering, styrning och inkludering av civilsamhället hämmar långsiktig samverkan

Resultat – Vad har varit det största motståndet/hindret till samverkan...

Svar från dem (12,5%) som angett att de inte har samverkat

...för dig som
medarbetare/chef?

- Avsaknad av forum, resurser och möjligheter att inkludera fler aktörer

...på
verksamhetsnivå?

- Brist på strukturerade plattformar och svårigheter att identifiera sociala behov

...på strukturell-
/samhällsnivå?

- Misstro, brist på kunskap och resurser samt känslan av att inte bli lyssnad på

Resultat – framtid

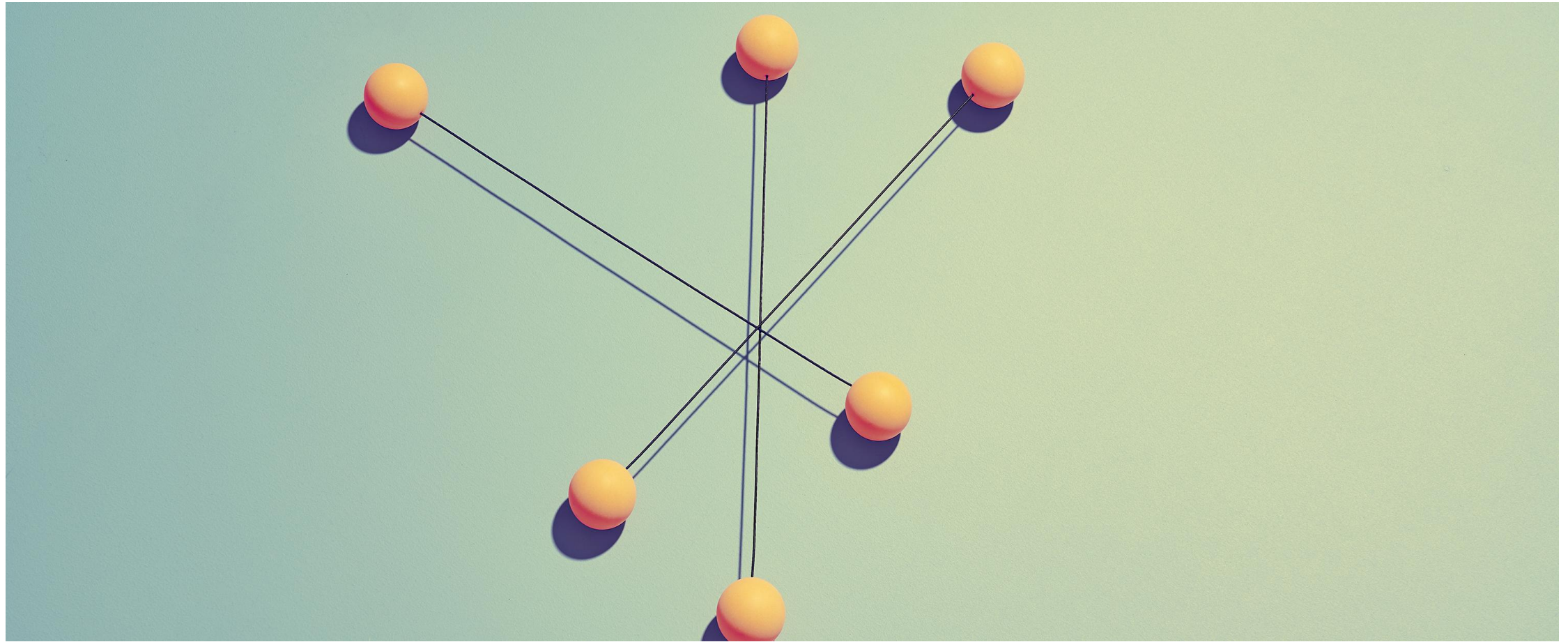
Vad ska vi
samverka om
i framtiden?

- Fokus bör ligga på att förbättra livskvaliteten, minska ensamhet och utveckla vård, service och sociala mötesplatser

Hur ska
samverkan se
ut?

- Samverkan bör vara strukturerad, långsiktig, praktiskt orienterad och bygga på tydligt ansvar, delaktighet och gemensamma resurser

Behov av en strukturerad och gemensam modell!

SAMVERKANSMODELL – för offentliga aktörer och civilsamhället

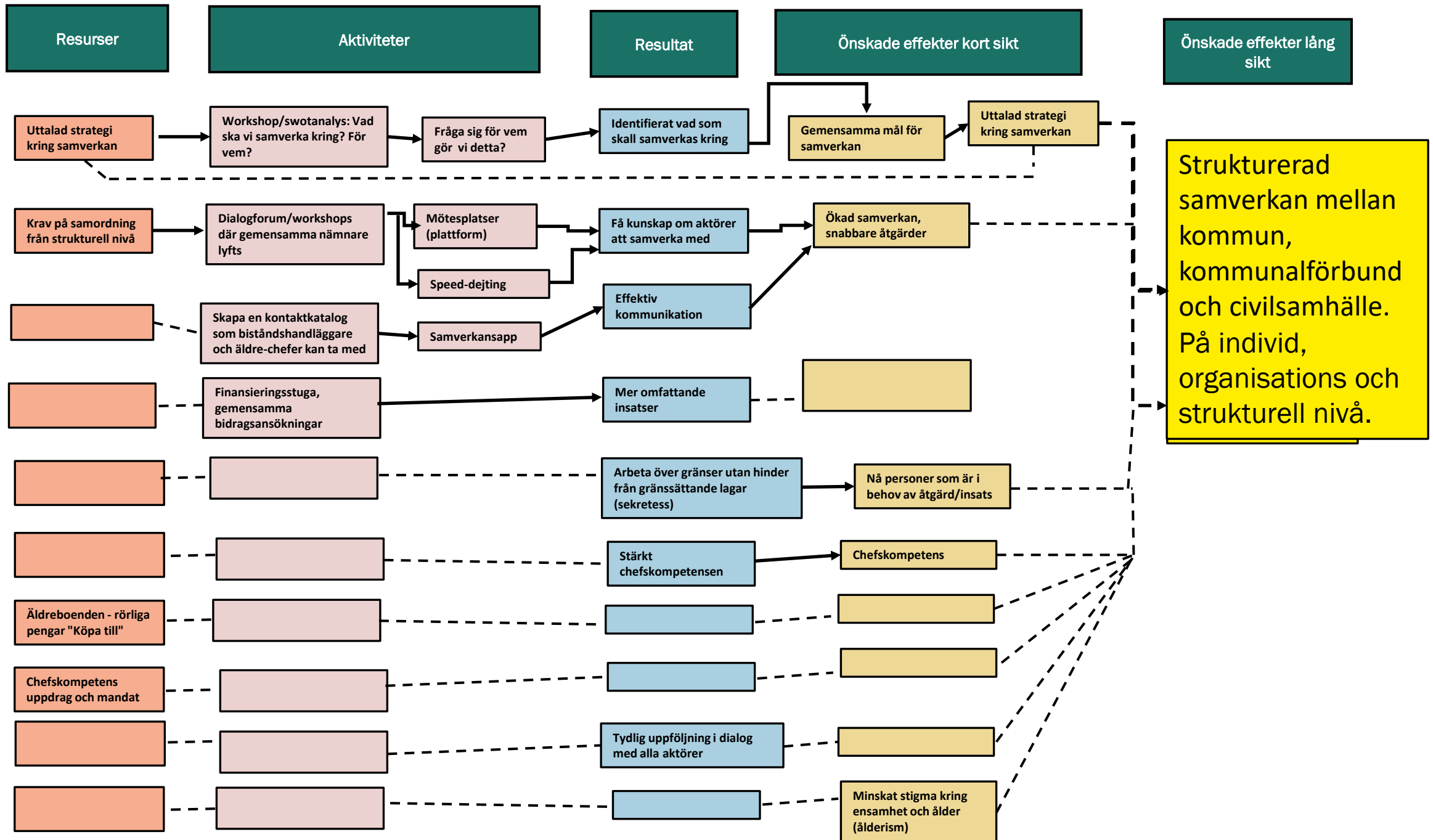
DETTA VISSTE VI REDAN

Kan vi bli mer konkreta?

En arbetsgrupp fick i uppgift att paketera enkätsvaren och utifrån paketeringen ta fram aktiviteter med målet att skapa en konkret handlingsplan.

Handlingsplan

- **Mötesplats** – tre till fyra gånger per år, digitalt och fysiskt.

Syfte: förstå varandras uppdrag och kompetenshöja

- **Samverkansapp** – digital plattform för civilsamhället och kommuner.

Syfte: bättre koordinering och ökad tillgänglighet

- **Finansiering** – genom finansieringsstuga med möjlighet till gemensamma bidragsansökningar.

Syfte: skapa ekonomiska partnerskap för långsiktig och hållbar finansiering

1 Ale	8 Lilla Edet
2 Alingsås	9 Mölndal
3 Göteborg	10 Partille
4 Härryda	11 Stenungsund
5 Kungälv	12 Tjörn
6 Lerum	13 Öckerö

Resurser	Aktiviteter	Metoder	Effekter på kort sikt
• Uppdrag och finansiering från kommunerna alt externfinansiering (Allmänna arvsfonden) • Arbetsgrupp som planerar • Information om mötesplatsen, vilka deltar • Koppla till samverkansappen!?	Mötesplatser Form: Två digitala, två fysiska Vem: Koppling till nätverket hälsofrämjande och förebyggande När: Kontinuerligt, fyra gånger per år Vem ansvarar: GR, under förutsättning att kommunerna ger GR ett uppdrag.	• Speeddating En metod att använda sig av på mötesplatser • Kompetensutveckling, ex ny SoL, IOP • Dialogforum med olika teman, ex finansieringsstuga • Arbeta i noder, ett par kommuner per mötesplats	• Förståelse för varandras uppdrag • Gemensamma samverkansområde • Kvalitetssäkra kontakter • Nya samverkansformer
• Uppdrag och finansiering från kommunerna alt extern finansiering • Utveckling, kräver en arbetsgrupp • Förvaltning • Juridiska förutsättningar	Samverkansapp Digital plattform där civilsamhället och kommunerna lägger in uppgifter. Inspiration https://www.volontarbyran.org/ www.praktikplatsen.se Primärt på organisationsnivå. Tanke om utveckling för att öppna upp för individ. Användarvänlig! Nyttä för båda parter.		• Bättre koordinering mellan aktörer • Kvalitetssäkring • Ökad tillgänglighet • Transparens gentemot målgrupp!?
• Se aktivitet Mötesplats • Expertkunskap för att kunna hålla i det som tema	Finansiering Skapa ekonomiska partnerskap för långsiktig och hållbar finansiering.	Finansieringsstuga, gemensamma bidragsansökningar. Förslag som tema på mötesplatsen.	Omfattande och nya insatser. Skapa ekonomiska partnerskap för långsiktig och hållbar finansiering.

Vad blir nästa steg?

- **Överlämning av resultaten till berörda strategiska nätverk på GR för beslut om fortsatt hantering av frågan**
- **Fortsatt dialog med mucf gällande utbildningsinsats kopplad till deras samverkansmodell**